

yderst spekulative og mytologiske valentinianske tekster i en social-politisk og filosofisk kontekst.

Tilde Bak Halvgaard

Ian Young, Robert Rezetko & Martin Ehrensverd

Linguistic Dating of Biblical Texts 1-2. London-Oakville: Equinox 2008. 361 + 379 s. Bind 1 (paperback): £ 18. \$ 35; bind 1-2 (hardback): £ 90. \$ 175.

Pointen i denne bog kan refereres kort og præcist (hvilket i sig selv er en kvalitet ved en bog på over 700 sider): De sproglige forskelle som gør sig gældende mellem Det Gamle Testaments hebraiske skrifter, repræsenterer ikke trin i en énstregt, lineær kronologisk udvikling. Og relativ datering af skrifterne i forhold til hinanden ud fra deres placering på en konstrueret skala fra "arkaisk" over "klassisk" til "sent" bibelsk hebraisk er derfor ikke mulig.

Der er uanfægtet enighed om at sproget i bl.a. skrifter som Ezra og Nehemias har nogle særtræk i forhold til "det nationale epos" fra 1 Mos til 2 Kong. Da de skildrer den eftereksilske tid, var det nærliggende at betegne denne sprogform som "sent bibelsk hebraisk", hvilket i sig selv er en relativt harmløs nomenklatur, men unægteligt gør den slutning nærliggende at skrifter der er affattet på ikke-"sent bibelsk hebraisk", så må være tidlige, dvs. føreksilske. At dette kan tænkes at være tilfældet, nærer denne bogs forfattere for så vidt ikke noget ønske om at bestride. Hvad de derimod vil bestride, er at noget sådant skulle kunne eftervises på sprogvidenskabeligt grundlag: De ønsker ikke at sendatere tekster eller overhovedet at tage stilling til gammeltestamentlige beretningers historicitet, men helt at afvise at sen eller tidlig datering kan ske ud fra sproglige særtræk. De forskellige sprogformer der rummes i GT, må ud fra de foreliggende data snarere forklares som kronologisk sameksisterende dialekter, sociolekter eller stiltræk.

Værkets bd. 1 har form som en lærebog der i korthed introducerer hovedpositioner i forskningsfeltets historie og minutøst gennemgår de særlige problemstillinger og tekstkorpora som indgår i feltet, herunder inskriptionsmateriale, Mishna-hebraisk, Qumran-hebraisk, aramaisk, brugen af låneord fra egyptisk, akkadisk, græsk og især persisk, såvel som tekstkritikkens rolle for spørgsmålet. Kapitel for kapitel påvises det med en imponerende klarhed at vi ikke har grundlag for at mene andet, end at det var fuldt ud muligt for skrivere i én og samme periode at benytte sig af det hebraiske vi finder i hhv. Samuelsbøgerne, Ezra-Nehemias og Sekthåndbogen. Og den velskrevne fremstilling gør at en evt. mindre befaren læser undervejs samtidig vil få listet den nødvendige basisviden om det hebraiske sprogs historie med tilgrænsende discipliner indenbords – og det i den mest up-to-date version der foreligger. Dette bind sælges separat i paperback til en overkommelig pris.

Bd. 2 som indgår i hardback-versionen, rummer: En gennemgang af forskningens forsøg på datering af de enkelte gammeltestamentlige skrifter.

En godt 50 sider lang syntetisering af afhandlingens påstand, at "tidligt" (hhv. "klassisk") og "sent" bibelsk hebraisk bedst forstås som sameksisterende litterære sprogformer. En række enkeltstudier af sproglige fænomeners distribution over det bibelske og øvrige relevante tekstmateriale. En oversigt i tabelform (endnu godt 50 sider) over den hidtidige forsknings bud på hvilke sproglige fænomener der karakteriserer "sen" sprogbrug. Samt den mest udførlige bibliografi på området (en mindre bog i sig selv), og udførlige registre til begge bind.

Det er et imponerende og i mine øjne overbevisende stykke arbejde – og i kraft af tesens brud med en århundredlang konsensus er det derfor faktisk en decideret epokegørende bog. Min eneste anke går sådan set på udenværkerne: Det er fint at værket er arrangeret således at første del kan sælges for sig til studentervenlig pris – men hvordan pokker skal studenter (og læsere på småt bemidlede biblioteker som lader sig friste af den billige løsning) kunne bruge henvisninger af typen "(Eskhult 1990: 14)" til noget, når bibliografien står i bind 2?

Søren Holst

Hans-Richard Reuter

Botschaft und Ordnung. Beiträge zur Kirchentheorie. Öffentliche Theologie 22. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt 2009. 224 s. € 48.

I år er der gået 75 år siden tilblivelsen af Barmenerklæringen og 50 år siden oprettelsen af Forschungsstätte der Evangelischen Studiengemeinschaft i Heidelberg. Disse jubilæer er den dobbelte anledning til Hans-Richard Reuters udgivelse af 7 afhandlinger fra årene 1994-2006. Reuter, der nu er etikprofessor i Münster, har i denne periode især beskæftiget sig med etik, ret og kirkeret. Disse temaer klinger med, når han i den nye bog introducerer sin "kirketeori".

Nogle af kapitlerne er oprindelig bestillingsarbejder, der belyser et bestemt aktuelt spørgsmål typisk som forberedelse til kirkeordningsreformer. Men Reuter ser det principielle i det konkrete, og bogens kapitler kan derfor alle læses – og anbefales – som bidrag til videreførelsen af reformatorisk ekklesiologi og embedsteologi i dag. De ligger i deres emnevalg så tæt op ad hinanden, at de samlet fungerer som indkredsning af temaet. Men de kan også stå alene som korte undersøgelser, der præciserer enkeltaspekter. En styrke ved bogen er de udmærkede begrebsafklaringer undervejs. De rykker ikke i sig selv alverden. Men da behovet for god teologi på det område, som bogen behandler, er lige så nærliggende som faren for misforståelser, er omhu i begrebsbruget særlig påkrævet.

Med afsæt i sin egen tolkning af den tyske kirkeretslitteratur og det syn på forholdet mellem kirkens "Botschaft" og dens "Ordnung", der slås an i Barmenerklæringen, ser Reuter kirketeoriens hovedopgave som det at komme til rette netop med kirkens dobbelte identitet som trosindhold og som histo-